

KARTLEGGINGSPROGRAMMET FOR SKRANTESJUKE 2026

Ville og tamme hjortedyr, saksnr. 2026/47300

Foto: Eirik Tranaas Vannebo

Innholdsfortegnelse

Innledning	3
Bakgrunn og formål.....	3
Dyrearter, antall, alder og prøvemateriale	3
Det totale antallet prøver	3
Art og alder	3
Prøvemateriale og uttak	3
Påvist skrantesjuka og sporing	4
Utstyr til prøvetaking.....	4
Eksterne prøvetakere og opplæring	5
Prøvetaking av ulike kategorier hjortedyr.....	5
Fallen stock, fallvilt, risikodyr - alle arter	5
Tamrein	6
Normalslakt.....	6
Jakt på reinsdyr som eies.....	6
Villrein felt under jakt.....	6
Elg og hjort felt under jakt.....	6
Rådyr felt under jakt.....	7
Oppdrettshjort og andre hjortedyr i fangenskap.....	7
Import 7	
Frivillig prøvetaking	7
Vedlegg 1 - Kartleggingsprogrammet for skrantesjuka 2026	8
Vedlegg 2 - Innspill til kartlegging fra VI og NINA.....	9
Vedlegg 3 - Merkelapper	9
Vedlegg 4 - Rutiner i slakterier for tamrein og oppdrettshjort	9
Vedlegg 5 - Informasjon fra Landbruksdirektoratet til kommuner om fallvilt m.m.	9

Innledning

Kartleggingsprogrammet for skrantesjuka (CWD, Chronic Wasting Disease) er et nasjonalt overvåkingsprogram. Her beskrives de ulike kategoriene av dyr som skal prøvetas, samt praktisk gjennomføring.

Se vedlegg 1 for oversikt over programmet med de ulike kategoriene hjortedyr.

Bakgrunn og formål

Skrantesjuka ble påvist i Norge våren 2016. Kartleggingsprogrammet gir kunnskap om geografisk utbredelse av sykdommen og de ulike «typene» skrantesjuka, atypisk og klassisk skrantesjuka. Overvåking er nødvendig for å kunne iverksette gode forvaltningsmessige tiltak raskt.

Det er fortsatt usikkerhet når det gjelder smittestatus for skrantesjuka i norske bestander av ville og tamme hjortedyr.

Fra 2023, ble det ikke tatt prøver for skrantesjuka på viltbehandlingsanlegg. Vi ønsker å presisere at eventuelle fallvilt som skal bli menneskemat og havner på et viltbehandlingsanlegg, likevel skal prøvetas.

Det gjøres årlig vurderinger om det er grunnlag for ytterligere reduksjon av antall tamreinprøver.

Vi har et mål om å få inn flere prøver fra risikodyr, samt å øke andelen av lymfeknutemateriale sammen med hjernemateriale som sendes inn.

Dyrearter, antall, alder og prøvemateriale

Det totale antallet prøver

Prøveantallet har vært høyt i flere år, og de siste årene har antallet ligget i overkant av 10.000 prøver.

Art og alder

Alle hjortedyrarter er i utgangspunktet med i programmet. Som hovedregel er det dyr 2 år og eldre som testes.

Fallvilt/«fallen stock» er risikodyr, og aldersgrensen for disse er derfor satt til 1 år og eldre. Aldersgrensen på 1 år og eldre gjelder også villrein, uansett om de er fallvilt eller ikke.

Klinisk mistenkte dyr skal prøvetas uansett alder.

Kartleggingen er risikobasert ved at fallvilt og voksne og eldre dyr prioriteres. Det er større sannsynlighet for å finne smitte i eldre enn yngre individer. Jegere kan vanligvis skille mellom kalv, åringsdyr og eldre individer.

Prøvemateriale og uttak

Det skal tas ut prøvemateriale av hjerne og bakre svelgklymfeknuter fra alle dyr som skal testes. Det er tilstrekkelig med materiale fra svelgklymfeknute på den ene siden av hodet.

Informasjon om prøveuttak finner du på Hjorteviltportalen: [Kartleggings- og overvåkingsprogrammet for skrantesjuka \(CWD\)](#)

Jegere og andre eksterne kan, som et alternativ og etter avtale, levere hjorteviltthoder på kontorstedene til Mattilsynet og få hjelp til prøvetaking og forsendelse.

For ville hjortedyr skal jeger eller ettersøkspersonell registrere dyret, CWD-prøven og merkelappnummeret i Hjorteviltregisteret.

Påvist skrantesjuka og sporing

Prøvematerialet skal merkes på individnivå slik at vi kan spore tilbake til skrott og hode dersom prøvesvaret er positivt. Dette gjelder ved funn av både atypisk og klassisk skrantesjuka.

På slakterier må gode rutiner sikre at materiale kan spores, se vedlegg 5.

Ved påvist skrantesjuka, skal i utgangspunktet hele dyret sendes inn til Veterinærinstituttet for videre analyser. Innsending må avtales for hvert tilfelle. Alle deler av dyr som tester positivt for skrantesjuka, skal destrueres som kategori 1-materiale. Kadaver med påvist atypisk skrantesjuka skal også behandles som kategori 1-materiale så langt det lar seg gjøre. Dersom dyret er felt ute i skogen, skal man hente delene dersom det er praktisk gjennomførbart.

Det er viktig å pakke delene smittemessig forsvarlig ved forsendelse til Veterinærinstituttet eller til destruksjonsanlegg.

Utstyr til prøvetaking

Mattilsynet sine kontorsteder skal ha prøveutstyr tilgjengelig for egen prøvetaking og til jegere etc. som måtte trenge utstyr.

Det er kommunene som har ansvaret for å bestille og dele ut utstyret jegerne trenger for å prøveta elg og hjort (og rådyr). Når det gjelder villrein, er det villreinnemdene som må avtale med villreinutvalgene hvordan prøvetakingsutstyret skal bestilles og distribueres til jegerne.

Prøvetakingsutstyr fra tidligere år skal benyttes så langt det er mulig. Ferdigfrankerte adresselapper som er utgått på dato, må erstattes med ny lapp. Lapper kan bestilles fra Veterinærinstituttet via [Hjem - Veterinærinstituttets prøveutstyr \(utstyrsbestilling.no\)](#).

Kommunene og villreinområdene bestiller jegerpakker med prøvetakingsutstyr ved å sende e-post til [Hjem - Veterinærinstituttets prøveutstyr \(utstyrsbestilling.no\)](#). En jegerpakke inneholder nødvendig utstyr for å ta prøver av ett dyr, informasjon om prøvetakingen, merkelapp og ferdigfrankert emballasje for å sende inn prøven til Veterinærinstituttet. Miljødirektoratet og Landbruksdirektoratet informerer kommunene og villreinnemdene.

Kommunene kan også bruke jegerpakker til fallviltprøver, men det må være tydelig merket at prøven stammer fra fallvilt.

Eksterne prøvetakere og opplæring

Ulike grupper av eksterne prøvetakere har fått opplæring av Mattilsynet. Dette gjelder f.eks. ettersøkspersonell i kommunene, jegere, ansatte i kommunens viltforvaltning, jakttoppsynet på fjellet m.fl.

Mattilsynet må bidra til oppdatert kunnskap hos disse brukergruppene. NINA vil, ved behov, arrangere møter lokalt med jegere og kommunalt ansatte. Det er viktig at Mattilsynet bidrar på disse møtene, spesielt med tanke på å få inn flere prøver fra fallvilt og at prøver inneholder både hjerne- og lymfeknutemateriale.

Kommuner som tar skrantesjukesprøver av fallvilt, kan søke om [tilskudd fra Landbruksdirektoratet](#).

Tilskudd utbetales kun for prøver som er registrert i Hjorteviltregisteret og sendt til Veterinærinstituttet med korrekt merking.

Godtgjørelse til eksterne som tar prøver for Mattilsynet, kontakt HR for rutine.

Prøvetaking av ulike kategorier hjortedyr

Fallen stock, fallvilt, risikodyr – alle arter

Både fallvilt og fallen stock er risikodyr fordi de har høyere sannsynlighet for å være smittet av sykdom, inkludert skrantesjuka.

I hele Norge, er fallvilt/fallen stock av alle hjortedyr, både ville og tamme, som er 1 år eller eldre, omfattet av kartleggingsprogrammet. Dette gjelder også det fallviltet som skal bli menneskemat og som skal kontrolleres på viltbehandlingsanlegg, selv om prøvetaking av «normalslakt» på disse anleggene ikke lenger er en del av kartleggingsprogrammet.

Fallvilt er dyr som er påkjørt, funnet død i naturen eller avlivet utenom ordinær jakt. Denne definisjonen samsvarer med den som Miljødirektoratet bruker. Med fallen stock menes tamme hjortedyr som dør eller blir avlivet av andre årsaker enn ved slakting.

Dyr med klinisk mistanke skal prøvetas uansett alder.

Kommunen har plikt til å varsle Mattilsynet om alle fallvilt av hjortevilt som er 1 år eller eldre. De har ingen plikt til å ta prøvene, men i mange tilfeller er det ressursbesparende at kommunalt ettersøkspersonell, som likevel er ute og håndterer fallvilt, tar ut prøvene i stedet for Mattilsynet. Kommunene får tilskudd til slik prøvetaking ved å sende inn søknad.

Dersom ettersøkspersonell, vegentreprenører eller liknende, tar prøver, anses meldeplikten som oppfylt.

Potensialet for prøvetaking av fallvilt og fallen stock er mye større enn det antallet som faktisk blir samlet inn, og Mattilsynet må jobbe for å øke denne prøvetakingen. Hjorteviltregisteret, [fallviltinnsyn](#), viser kommunenes andel prøvetatte fallvilt.

I Finnmark bruker Statens naturoppsyn (SNO) definerte oppsamlingssteder for tamreinkadaver for å undersøke rovdyrdrepte rein. Disse dyrene kan på enkelte steder samtidig testes for skrantesjuka. Tamrein som blir drept på vei eller bane skal også testes for skrantesjuka.

Strekodelapper skal brukes når fallviltprøver registreres og sendes. Dette gjelder også når prøvene tas i regi av Mattilsynet.

Veiledning for uttak: [Informasjon om uttak av prøver på fallvilt.](#)

Tamrein

Normalslakt

Aldersgrensen for prøvetaking av tamrein er som hovedregel 2 år og eldre.

I noen områder skal bare 10 % av normalslakt prøvetas (se vedlegg 1), dvs. 10 % av de som er 2 år og eldre. Det må ikke tas hvert tiende dyr, men Mattilsynet må styre prøveuttaket slik at det fordeles utover i tid og rom. Det er opprinnelsen til dyret, og ikke hvor dyrene slaktes, som avgjør testregimet.

I tamreinlagene i sør er aldersgrensen 1 år.

Se Rutiner i slakterier – tamrein og oppdrettshjort, vedlegg 4.

Jakt på reinsdyr som eies

Mattilsynet har ansvar for at det blir tatt prøver av reinsdyr som eies, for eksempel Rendalen Renselskap, og som felles under jakt. Prøver skal tas av alle dyr 2 år eller eldre, i tillegg til fallvilt.

Disse dyrene faller utenfor villrein- og tamreinsystemet, og de har fritak fra merkeplikten etter reindriftsloven, jf. forskrift om jakt på reinsdyr som eies, FOR-2020-01-31-100.

Villrein felt under jakt

Det er helt avgjørende at det er en god kartlegging av smitte i villrein i Norge, spesielt siden det også er funnet positive dyr i Nordfjella sone 1 og på Hardangervidda.

Alle villrein som er 1 år eller eldre, og som felles under jakt, skal testes for skrantesjuka. Dette gjelder for alle villreinområder i Norge. Det er også kjeveinnsamling fra villrein felt under jakt.

Det mangler lymfeknutemateriale i mange prøver fra villrein.

Elg og hjort felt under jakt

Prøver skal tas av elg og hjort 2 år og eldre fra kommuner knyttet til Nordfjella- og Hardangerviddaregionen.

Nordfjella- og Hardangerviddaregionen er kommunene Tinn, Vinje, Bykle, Ullensvang, Eidfjord, Ulvik, Voss, Aurland, Lærdal, Årdal, Gol, Nesbyen, Suldal, Hemsedal, Ål, Hol, Rollag, Nore og Uvdal, Sør-Aurdal, Nord-Aurdal, Vestre Slidre og Vang.

Foreløpige undersøkelser støtter at forekomsten av atypisk skrantesjuka er sporadisk. Det er derfor ikke lenger automatisk prøvetaking av elg og hjort i kommuner med funn av atypisk skrantesjuka. Unntak er Selbu-regionen (Selbu, Tydal, Malvik, Trondheim, Stjørdal og Meråker) hvor det er påvist flere tilfeller av atypisk skrantesjuka hos elg.

Det er kjeveinnsamling i flere områder fra både fallvilt og jaktet vilt. Dette organiseres av NINA.

Fra 2023 har det ikke vært en organisert prøvetaking i viltbehandlingsanlegg. Jaktet elg og hjort i kartleggingskommunene skal prøvetas av jeger. Det er viktig å informere på jegermøter ol. om dette.

Rådyr felt under jakt

Prøvetaking av jaktet rådyr er ikke obligatorisk, og vi ønsker færrest mulig prøver fra jaktet rådyr.

Prøvemateriale fra rådyr er ofte uten vev fra lymfeknute. De som tar prøver av rådyr, må derfor sikres opplæring på prøveuttak.

Oppdrettshjort og andre hjortedyr i fangenskap

Det er registrert ca. 100 hjorteoppdrettsfarmer i Norge. Alle oppdrettshjortfarmer og dyreparker o.l. der ville hjortedyr holdes i fangenskap, er inkludert i kartleggingsprogrammet.

Alle slaktede oppdrettshjort, 2 år og eldre, skal prøvetas. Det skal ikke brukes ressurser på å teste dyr under 2 år som ikke er fallen stock.

Se Rutiner i slakterier - tamrein og oppdrettshjort, vedlegg 4.

Import

Alle importerte hjortedyr skal testes når de dør eller slaktes, uansett alder.

Frivillig prøvetaking

Vi ønsker i utgangspunktet ikke egeninitiert prøvetaking.

Enten kan jegeren ta prøver selv etter opplæring, eller de kan, etter avtale, levere inn hjortevilhoder på nærmeste kontorsted i Mattilsynet. Prøvetakingsutstyr kan fås fra Mattilsynet lokalt eller fra kommunen, ikke fra Veterinærinstituttet direkte.

I tilfelle frivillig prøvetaking, prioriteres eldre hunddyr og hanndyr, og prøvematerialet skal inneholde både hjerne- og lymfeknutevev.

Vedlegg 1 - Kartleggingsprogrammet for skrantesjuka 2026

Kartleggingsprogrammet 2026 for skrantesjuka (CWD, Chronic Wasting Disease) er et nasjonalt overvåkingsprogram. Her beskrives de ulike kategoriene av dyr som skal prøvetas, samt praktisk gjennomføring.

Per mars 2026 er det totalt analysert nesten 200.000 prøver. I 2025 ble det analysert 11.612 prøver.

Saksnummer i Elements er 2026/47300.

Oversikt over programmet med de ulike kategoriene hjortedyr:

Kategori	Alder, område	Antall 2026
Tamrein, normalslakt*	Alle ≥ 1 år for tamreinlagene Filefjell, Fram, Lom og Vågå i sør Alle ≥ 2 år for tamrein ellers, med unntak av 10 % i Finnmark, Trøndelag, Innlandet, videre Ildgruben, Saltfjellet og Børgefjell reinbeitedistrikt i Nordland*	5000
Fallen stock; Tamrein	≥ 1 år	100
Villrein, jakt	≥ 1 år, Nordfjella sone 2	50
Villrein, jakt	≥ 1 år, Hardangervidda	500
Villrein, jakt	≥ 1 år, andre villreinområder	1800
Villrein, fallvilt	≥ 1 år	50
Elg og hjort, jakt	≥ 2 år, Nordfjellafjella-/Hardangervidda-regionen (se tekst)	2000
Elg og hjort, jakt	≥ 2 år, Selburegionen	300
Elg, hjort og rådyr, frivillige	≥ 2 år, frivillig prøvetaking	100
Fallvilt; Elg, hjort og rådyr	≥ 1 år	2500
Oppdrettshjort, normalslakt	≥ 2 år	150
Oppdrettshjort, fallen stock	≥ 1 år	10
Annet, ukategorisert		440
SUM		13000

*Saltfjellet reinbeitedistrikt er ny i 2026.

Vedlegg 2 - Innspill til kartlegging fra VI og NINA

Vedlegg 3 - Merkelapper

Vedlegg 4 - Rutiner i slakterier for tamrein og oppdrettshjort

Vedlegg 5 - Informasjon fra Landbruksdirektoratet til kommuner om fallvilt m.m.

<i>Versjon</i>	<i>Dato</i>	<i>Endring</i>	<i>Saksbehandler</i>
	1.1.2026	Første utkast	jegri
	4.3.2026	Gjennomgang og justeringer etter mottatt forslag fra VI	krral og jegri
1.0	27.3.2026	Sendt ut endelig versjon	Krral og jegri